

ГЕРМАНСЬКІ МОВИ

УДК 811.111:81'42(089.3)

DOI <https://doi.org/10.32838/2663-6069/2020.2-2/01>*Анастасьєва О. А.*

Харківський національний технічний університет сільського господарства імені Петра Василенка

МОВЛЕННЄВА РЕАЛІЗАЦІЯ КОНЦЕПТУ POLITICS (НА МАТЕРІАЛІ АНГЛОМОВНИХ АФОРИЗМІВ)

Інтерпретативний аналіз ціннісно-маркованих висловлювань (прислів'їв, афоризмів тощо), які актуалізують певні лінгвокультурні концепти, є важливим компонентом їх опису. У пареміях відображаються аксіологічні концепти, тобто такі, що оцінюються носіями мови як найбільш важливі. У статті розглянуто особливості об'єктивної концепту POLITICS в англійських афоризмах. З цієї точки зору цікавим є вивчення концептосфери англійського афоризму. Проаналізовано способи вербалізації понятійного, образного та ціннісного структурних складників концепту як багатовимірного ментального утворення в афористичних текстах. Для виявлення специфіки концепту проведено багатоаспектний концептуальний аналіз у такому обсязі: аналіз етимології імені концепту; аналіз синонімічного та антонімічного ряду імені концепту; семантичний аналіз значень, наведених у словниках; семантичний аналіз значень, які не репрезентовані в словниках, але актуалізуються в англійських афоризмах; аналіз асоціативних, конотативних та аксіологічних компонентів концепту, які об'єктивуються в англійських афоризмах. Крім того, для аналізу концептосфери англійського афоризму застосовано функціональний аналіз та інтерпретативний метод. Встановлено, що поняттєвий складник концепту POLITICS знаходить відображення переважно у твердженні: «політика – це управління». При цьому образний компонент представлений метафорами: «політика – це сила», «політика – це гра», «політика – це компроміс», «політика – це війна», «політика – це маніпулювання», «політика – це брехня», «політика – це відсутність моралі» тощо. Ціннісний складник концепту POLITICS в англійських афоризмах репрезентований широким спектром оцінок: від іронічно-негативних до піднесено-позитивних та стриманих, при цьому в кількісному відношенні (більш 50% проаналізованого матеріалу) переважають негативні та іронічно-негативні оцінки політики як явища та політиків як людей, які її реалізують.

Ключові слова: *концепт, ім'я концепту, англійський афоризм, мовленнєва реалізація, поняттєвий складник, образний складник, ціннісний складник.*

Постановка проблеми. Основним завданням лінгвістичного дослідження в межах когнітивно-дискурсивної парадигми є аналіз і розуміння алгоритмів концептуалізації дійсності та засобів мовної репрезентації. Тому когнітивний аспект дослідження англійського афоризму нерозривно пов'язаний із прагматичним у плані розуміння побудови концептосфери, способів вербалізації концептів, які входять до неї, реалізації прагматичних настанов тощо. Застосування елементів когнітивного аналізу є необхідним для розуміння того, як концепти формують концептосферу текстів певного жанру.

Інтерпретативний аналіз ціннісно-маркованих висловлювань (прислів'їв, афоризмів та цитат), які актуалізують певні лінгвокультурні концепти,

є важливим компонентом їх опису [4, с. 32; 8, с. 46; 9, с.109]. У пареміях відображаються аксіологічні концепти, тобто такі, що оцінюються носіями мови як найбільш важливі. З цієї точки зору цікавим є вивчення концептосфери англійського афоризму.

Афоризм має специфічну, розгорнуту концептосферу, яка утворена як вербалізованими, так і невербалізованими концептами. За А. М. Приходьком, під концептосферою розуміється об'єктивно існуюча сукупність вербально визначених і вербально невизначених, національно маркованих ментальних одиниць лінгвокультури, упорядкованих за принципом системності й організованих за принципами множинності, цілісності, зв'язку та структурованості [9, с. 206].

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Афоризми завжди займали особливе місце у свідомості людей. Ці лаконічні вислови однієї людини нескінченно відтворюються іншими людьми, впливають на них та формують певний світогляд. Природа й механізм цього лінгвістичного та культурного феномену викликали глибоку зацікавленість представників різних наук. Зокрема, афоризм неодноразово розглядався з позицій лінгвістики.

Останнім часом позначилася тенденція дослідження афоризмів в аспекті лінгвокультурології [2] та лінгвоаксіології. Крім того, аналіз мовленнєвої реалізації концептів у афористичних одиницях є майже обов'язковим компонентом досліджень окремих концептів як важливий компонент їх опису [4, с. 38; 8, с. 46; 9].

Сучасна наука досить широко використовує термін «концепт». Він присутній у термінології багатьох наук: у філософії, психології, психолінгвістиці, лінгвокультурології та ін. Та навіть у межах лінгвістики концепт трактується неоднозначно, тому для його дослідження використовуються різні методи.

У нашому дослідженні ми розуміємо концепт як багатовимірне ментальне утворення, в якому виокремлюються образно-перцептивний, поняттєвий та ціннісний складники [2, с. 7; 3, с. 73; 6, с. 110; 9, с. 55]. Тому аналіз ключових концептів, які утворюють концептосферу англомовного афоризму, обов'язково передбачає опис цих компонентів.

За В. А. Масловою, методика концептуального аналізу зумовлюється структурними особливостями концепту. Зокрема, ядро концепту утворюють словникові значення певної лексики, а периферію становить суб'єктивний досвід, прагматичні складники лексики, конотації [7].

Об'єкт дослідження, а саме англомовний афоризм, зумовлює застосування так званого «відтекстового підходу», який передбачає аналіз концепту в художньому тексті [1; 11]. У межах цього підходу аналіз вербалізації ключових концептів англомовного афоризму необхідно починати із семантичного аналізу слова як імені концепту. Для виявлення концепту, дослідження його специфіки визначаються різні лексико-семантичні, лексико-тематичні, асоціативні групи, а також ключові слова, парадигматика та синтагматика.

Тому для виявлення специфіки концепту вважаємо за доцільне проведення багатоаспектного концептуального аналізу в такому обсязі:

- аналіз етимології імені концепту;

- аналіз синонімічного й антонімічного ряду імені концепту;

- семантичний аналіз значень, наведених у словниках; семантичний аналіз значень, які не репрезентовані в словниках, але актуалізуються в англомовних афоризмах;

- аналіз асоціативних, конотативних та аксіологічних компонентів концепту, які об'єктивуються в англомовних афоризмах.

Крім того, для аналізу концептосфери англомовного афоризму в нашому дослідженні ми застосуємо функціональний аналіз та інтерпретативний метод, а також спираємось на концепцію прецедентних текстів [5; 10]. Розглядаємо англомовний афоризм як приклад прецедентного тексту, що формує концепт, який характеризується багатовимірністю та ціннісною значущістю.

Сьогодні у філософській та лінгвістичній науці є поширеним постулат про те, що світ не віддзеркалюється, а інтерпретується людиною; а людина не тільки сприймає, а й конструює світ [12]. На нашу думку, застосування елементів когнітивного аналізу в прагматичній парадигмі є необхідним для розуміння того, як концепти формують концептосферу мовця і слухача. Тому когнітивний аспект дослідження англомовного афоризму нерозривно пов'язаний з прагматичним у плані розуміння побудови концептосфери, способів вербалізації концептів, які входять до неї, реалізації прагматичних настанов тощо. Основним завданням лінгвістичного дослідження в межах когнітивно-дискурсивної парадигми є аналіз і розуміння алгоритмів концептуалізації дійсності та засобів мовної репрезентації.

Постановка завдання. Актуальність дослідження концепту POLITICS визначається загальною спрямованістю сучасної наукової парадигми, її зацікавленістю проблемами взаємодії мови, мислення та культури, а також важливістю об'єкта дослідження в концептосистемі англомовного афоризму.

Мета дослідження полягає у встановленні за допомогою концептуального аналізу складників структури афоризму POLITICS, об'єктивованих у текстах англомовних афоризмів.

Об'єктом аналізу цієї роботи є вербалізовані репрезентації концепту POLITICS, предмет становлять особливості актуалізації структурних складників цього концепту, виявлених на матеріалі 350 цитованих афоризмів англомовних авторів (всесвітньо відомих політиків, філософів та письменників, відібраних з використанням методу суцільної вибірки).

Виклад основного матеріалу. Розглянемо мовленнєву реалізацію концепту POLITICS. Етимологія слова йде від грецького слова Πολιτικά, яке під впливом романської культури трансформувалося у *politicus*. В англійську мову слово увійшло у XV ст. із середньовічного латинського *politia* у формі *policu* зі значенням «громадянство, управління державою» [13, с. 335].

Саме такі тлумачення слова '*politics*' насамперед надає словник: 1) *the art or science of government*; 2) *political actions, practices, or policies*; 3) *political affairs or business especially : competition between competing interest groups or individuals for power and leadership (as in a government)*; 4) *the political opinions or sympathies of a person*; 5) *the total complex of relations between people living in society* [16].

Отже, політика – це багатозначне та багатогранне слово, яке несе декілька значень. При цьому частина з них є описовими та неупередженими (як-от: «мистецтво чи наука правління» та «політичні принципи»).

Синонімічний ряд імені концепту представлений лексемами '*diplomatic, tactful*'. Перелік слів, які згідно з Меріам-Уебстер мають відношення до '*politic*', досить розширений, та всі слова, що входять до нього, мають однозначно позитивне значення з широким діапазоном схвальних характеристик найкращих рис найбагороднішої людини: *considerate, courteous, delicate, graceful, gracious, thoughtful, civil, mannerly, polite, charming, gallant, genteel, suave, deferential, dutiful, regardful, respectful, affable, cordial, friendly, genial, hospitable, kind, kindhearted, advisable, desirable, expedient, judicious, prudent, tactical, wise* [16].

Антонімічний ряд, відповідно, виглядає таким чином: *discourteous, inconsiderate, indelicate, thoughtless, ungracious, ill-bred, ill-mannered, impolite, uncalled-for, uncivil, unhandsome, unmannered, unmannerly, boorish, brash, brassy, caddish, churlish, clodhopping, clownish, loutish, uncouth, disregardful, disrespectful, impertinent, impudent, insolent, rudeimpolitic, imprudent, inadvisable, inexpedient, injudicious, unwise* [там само].

Концепт POLITICS здебільше вербалізується через лексеми '*politics*' та '*politician*':

In politics nothing is contemptible. Benjamin Disraeli.

Також часто вживається лексема '*government*':

Government big enough to supply everything you need is big enough to take everything you have. Thomas Jefferson.

Або вживається синонімічний до '*government*' вираз '*running a country*':

Any woman who understands the problems of running a home will be nearer to understanding the problems of running a country. Margaret Thatcher.

Інколи застосовується назва політичної сили, як-от: '*republican*', '*democrate*', '*conservative*' тощо:

At twenty everyone is republican. Alphonse de Lamartine.

A conservative is a man with two perfectly good legs who, however, has never learned how to walk forward. Franklin D. Roosevelt.

Образний складник, тобто знання, образи та асоціації, що виникають у свідомості у зв'язку з тим чи іншим денотатом концепту POLITICS, можна представити афористичними висловлюваннями, що містять образні метафори, наприклад:

Політика – це сила:

Only strength can cooperate. Weakness can only beg. Dwight David Eisenhower.

Як варіант, присутні вислови, де політика описується як негативна сила (тиранія).

The world is ruled by tyranny, justice is only on the scene. F. Schiller.

Політика – це компроміс:

Politics is the art of the possible, the attainable – the art of the next best. O. Bismarck.

Політика – це гра:

There is no gambling like politics. Benjamin Disraeli.

Політика – це брехня:

Politics is the art of preventing people from taking part in affairs which properly concern them. Paul Valery.

Політика – це маніпулювання:

All the president is, is a glorified public relations man who spends his time flattering, kissing, and kicking people to get them to do what they are supposed to do anyway. Harry S Truman.

He who knows how to flatter also knows how to slander. Napoleon Bonaparte.

Політика – це відсутність моралі:

Politics have no relation to morals. Niccolo Machiavelli.

Відомий афоризм Рональда Рейгана ставить політиків на один щабель із представницями найдавнішої професії:

It has been said that politics is the second oldest profession. I have learned that it bears a striking resemblance to the first. Ronald Reagan.

Політика – це війна:

Politics is war without bloodshed while war is politics with bloodshed. Mao Zedong.

Politics is almost as exciting as war, and quite as dangerous. In war you can only be killed once, but in politics many times. Winston Churchill.

Англомовні афористичні висловлювання досить експресивно маніфестують ціннісний складник, «найголовнішу іпостась концепту, яка зумовлюється ставленням до нього» [9, с. 61]. Домінуючою в афористичних виловлюваннях є іронічно-негативна та негативна оцінка політики як явища та політиків як людей, які її реалізують.

Негативна конотація з'явилася багато років тому: англійський національний гімн, опублікований у 1745 р., містить такі рядки 'O Lord, our God, arise,|| Scatter her (his) enemies,|| And make them fall|| Confound their politics' [16], а, наприклад, словосполучення 'play politics' – «грати в політику» застосовується з 1853 р., коли аболіціоніст Венделл Філіпс заявив, 'We do not play politics; anti-slavery is no half-jest with us' [17].

Ціннісний складник концепту POLITICS в англомовних афоризмах репрезентований таким спектром оцінок: від негативних до стриманих, при цьому в кількісному відношенні (більш 50% проаналізованого матеріалу) переважають негативні та іронічно-негативні оцінки.

Афоризми, на відміну від словникових визначень, констатують неважливість розуму в політиків:

In politics stupidity is not a handicap. Napoleon Bonaparte.

Особливо неважливим визнається розум за наявності грошей:

A fool and his money are soon elected. Will Rogers.

Політика в афористичних висловах, попри заявлене у словниковому визначенні служіння державі, – це жадібність та задоволення лише власних інтересів:

Politics: A strife of interests masquerading as a contest of principles. The conduct of public affairs for private advantage. Ambrose Bierce.

Поширеним у афоризмах є переконання, що політика – це лише пусті розмови, безпорадність та бездіяльність.

A conservative is someone who makes no changes and consults his grandmother when in doubt. Woodrow Wilson.

Загалом, багато афоризмів транслюють думку, що політика та політики лише роблять життя в державі гіршим. Деякі автори пропонують обходитися без політиків, не пускати їх у державу ('to change the locks') :

Instead of giving a politician the keys to the city, it might be better to change the locks. Doug Larson.

Висновки і пропозиції. Отже, на підставі аналізу англомовних афоризмів вважаємо, що концепт POLITICS має такі складники:

1) поняттєвий, що знаходить відображення переважно у твердженні: «політика – це управління»;

2) образний, який представлений метафорами: «політика – це сила», «політика – це гра», «політика – це компроміс», «політика – це війна», «політика – це маніпулювання», «політика – це брехня», «політика – це відсутність моралі» тощо;

3) ціннісний, який репрезентований переважно стриманою, негативно-іронічною та негативною оцінкою.

Перспективи подальших досліджень полягають у вивченні місця та значення концепту POLITICS у концептосфері англомовного афоризму. Крім того, важливим вбачаємо опрацювання актуалізації інших концептів концептосфери англомовного афоризму із залученням синергетичного інструментарію, а також системний, матричний аналіз прояву параметру порядку на всіх рівнях англомовного афоризму.

Список літератури:

1. Болотнова Н. С. Поэтическая картина мира и её изучение в коммуникативной стилистике текста. *Сибирский филологический журнал*. Новосибирск : НГУ, 2003. С. 198–207.
2. Воркачев С. Г. Вариативные и ассоциативные свойства телеономных лингвоконцептов. Волгоград : Парадигма, 2005. 214 с.
3. Карасик В. И. Этноспецифические концепты. Введение в когнитивную лингвистику ; ред. М. В. Пименова. Кемерово : Кузбассвузиздат, 2005. С. 61–105.
4. Карасик В. И. Языковые ключи. Волгоград : Парадигма, 2007. 520 с.
5. Караулов Ю. Н. Роль прецедентных текстов в структуре и функционировании языковой личности. *Научные традиции и новые направления в преподавании русского языка и литературы* : доклады советской делегации на VI конгрессе МАПРЯЛ. Москва : Русский язык, 1986. С. 105–126.
6. Красавский Н. А. Эмоциональные концепты в немецкой и русской лингвокультурах. Волгоград : Перемена, 2001. 495 с.
7. Маслова В. А. Лингвокультурология : учеб. пособие для студ. высш. учеб. заведений. Москва : Академия, 2001. 208 с.

8. Маслова В. А. Когнитивная лингвистика : учебное пособие. Минск : ТетраСистемс, 2004. 256 с.
9. Приходько А. М. Концепти і концептосистеми в когнітивно-дискурсивній парадигмі лінгвістики. Запоріжжя : Прем'єр, 2008. 332 с.
10. Слышкин Г. Г. Лингвокультурные концепты прецедентных текстов. Москва : Academia, 2000. 140 с.
11. Тураева З. Я. Лингвистика текста. Москва : Просвещение, 1986. 128 с.
12. Шевченко І. С. Когнітивно-прагматичні дослідження дискурсу. *Дискурс як когнітивно-комунікативний феномен* : колективна монографія / ред. І. С. Шевченко. Харків : Константа, 2005. 356 с.
13. Cresswell J. Dictionary of word origins (2nd ed.) ; ed. by ulia. Oxford University Press, 2010. 502 p.
14. URL: <https://www.brainyquote.com> (дата звернення: 21.04.2020).
15. URL: <https://www.goodreads.com/quotes> (дата звернення: 20.04.2020).
16. URL: <https://www.merriam-webster.com/dictionary/politics> (дата звернення: 20.04.2020).
17. URL: <https://www.royal.uk/> (дата звернення: 20.04.2020).

**Anastasieva O. A. SPEECH IMPLEMENTATION OF THE CONCEPT POLITICS
(BASED ON THE ENGLISH LANGUAGE APHORISMS)**

Interpretive analysis of value-marked statements (proverbs, aphorisms, etc.) that actualize certain linguistic and cultural concepts is an important component of their description. The paremias display axiological concepts, that is, rated by native speakers as the most important. The article deals with the peculiarities of the realization of the concept POLITICS in the English language aphorisms. The ways of verbalization of conceptual, figurative and axiological structural components of the concept as multidimensional mental formation in aphoristic texts have been analyzed. In order to identify the specificity of the concept, a multidimensional conceptual analysis was conducted to the following extent: the etymological analysis of the name of the concept; the analysis of the synonymic and antonymic row of the name of the concept; the semantic analysis of the meanings given in the dictionaries; the semantic analysis of meanings that are not represented in dictionaries but are actualized in the English language aphorisms; the analysis of the associative, connotative and axiological components of the concept that are realized in aphorisms. In addition, a functional analysis and an interpretative method were used to analyze the conceptual sphere of English-language aphorisms. It has been revealed that the conceptual component of the concept POLITICS is reflected mainly in the statement: 'politics is government'. The figurative component is represented by metaphors: 'politics is power', 'politics is a game', 'politics is a compromise', 'politics is war', 'politics is manipulation', 'politics is lies', 'politics is a lack of morality', etc. The axiological component of the concept POLITICS in the English language aphorisms is represented by a wide range of evaluation: from ironic-negative to sublime-positive and restrained, with negative and ironic-negative evaluations of politics as a phenomenon, and politicians as the people who implement it predominating in quantitative terms (more than 50% of the material analyzed).

Key words: concept, name of the concept, English language aphorism, speech implementation, conceptual component, figurative component, axiological component.